Region Örebro län

Barnrätt i praktiken – ett stöd för dig som leder utvecklingsarbete

Barnrätt i praktiken – ett stöd för dig som leder utvecklingsarbete

Barn och unga har rätt att vara delaktiga i beslut som påverkar deras liv. För dig som projektledare innebär det ett ansvar – men också en möjlighet. Genom att tidigt ta med barns och ungas erfarenheter kan du fatta bättre beslut, identifiera verkliga behov och stärka kvaliteten i dina insatser.

När du leder projekt som berör barn och unga behöver deras perspektiv finnas med. Här får du stöd i hur ett barnrättsperspektiv kan integreras i planering, genomförande och uppföljning, så att dina insatser blir både hållbara och relevanta.

Kraftsamling barn och unga
260408

Att arbeta med barnrätt – vad betyder det för dig?

Ett barnrättsperspektiv handlar inte om ett extra moment vid sidan av projektet. Det handlar om *hur* du tänker, prioriterar och fattar beslut genom hela processen. Barn och unga är rättighetsbärare och deras bästa ska väga tungt när insatser planeras och genomförs.

Ett barnrättsperspektiv innebär att:

- Barn och unga ses som rättighetsbärare.
- Barnets bästa ska väga tungt i beslut som rör barn och unga.
- Barn och unga har rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade.
- Arbetet ska vara inkluderande och icke-diskriminerande.

Barnrättsperspektivet innebär att barns och ungas erfarenheter ska beaktas i analys, prioritering, genomförande och uppföljning. Det ska vara möjligt att redovisa hur deras perspektiv har beaktats i processen.

Barn och unga som medskapare

- När barn och unga bidrar skapas bättre lösningar

Barn och unga kan bidra med kunskap som vuxna ofta saknar. När de får vara med och formulera problem, testa idéer och ge återkoppling stärks både träffsäkerheten och legitimiteten i utvecklingsarbetet. Delaktighet är därför inte bara en rättighet, det är också ett strategiskt verktyg.

I Kraftsamling barn och unga ska barn och unga ges möjlighet att vara delaktiga i utvecklingsarbete som berör dem.

Det kan innebära att de:

- Bidrar i problemformulering och behovsanalys
- Medverkar i utveckling och test av arbetssätt
- Lämnar synpunkter på förslag och insatser
- Får återkoppling på hur deras bidrag har använts
- Delaktighet bidrar till mer välgrundade och långsiktiga insatser.

Så integreras barnrättsperspektivet i utvecklingsarbete

- Tre steg för att göra barnrätt till en del av projektet

För att barnrättsperspektivet ska få genomslag behöver det planeras och följas upp på ett strukturerat sätt. Här beskrivs tre steg som hjälper dig att integrera barns och ungas perspektiv i projektets olika faser – från idé till resultat.

Steg 1: Planera för delaktighet från start

Redan i projektets tidiga skede behöver du ta ställning till *hur* och *när* barn och unga ska involveras. Tydliga ramar, anpassade metoder och genomtänkt ansvarsfördelning skapar förutsättningar för meningsfull delaktighet.

Inför start av ett projekt eller en pilot bör följande frågor besvaras:

- I vilken fas ska barn och unga involveras?
- Har de möjlighet att påverka frågeställningar och metoder?
- Är arbetssättet anpassat efter olika behov och förutsättningar?
- Hur hanteras eventuell maktobalans mellan vuxna och unga?
- Finns rutiner för tryggt och säkert deltagande?

Deltagandet ska vara frivilligt, bygga på tydlig information om syfte och användning och vara relevant.

Steg 2: Skapa trygga och inkluderande arbetssätt

För att barn och unga ska kunna delta på lika villkor krävs trygga former. Det handlar om tydlig information, anpassning efter ålder och behov samt rutiner för integritet, säkerhet och hantering av personuppgifter.

Under genomförandet behöver projektet:

- Ge tydlig och åldersanpassad information om syfte och användning av material.
- Säkerställa att alla ges möjlighet att komma till tals.
- Anpassa metoder efter ålder, mognad och eventuella stödbehov.
- Följa gällande regler för personuppgifter (GDPR).
- Ha kända rutiner för orosanmälan och incidenthantering.

Arbetssättet ska vara anpassat efter barns och ungas ålder och behov.

Steg 3: Återkoppla – visa att deras medverkan spelar roll

Återkoppling är avgörande för att delaktigheten ska upplevas som meningsfull. När barn och unga får veta hur deras synpunkter har använts eller varför vissa förslag inte gått vidare, så stärks både tillit och lärande.

Barn och unga som har deltagit ska få information om:

- Hur deras perspektiv och förslag har beaktats
- Vilka beslut eller förändringar som har genomförts
- Om förslag inte har kunnat genomföras och varför

Återkoppling kan ske genom sammanfattningar, dialogmöten eller andra anpassade former.

Att vara uppmärksam på

- Vanliga fallgropar vid arbete med delaktighet

Att vilja involvera barn och unga räcker inte alltid. Här lyfts risker och utmaningar som är vanliga i utvecklingsarbete och som kan minska effekten om de inte hanteras medvetet.

Vid arbete med delaktighet är det viktigt att uppmärksamma:

- Risk att delaktigheten inte leder till faktisk påverkan
- Bristande återkoppling
- Begränsad representation
- Otillräcklig anpassning för funktionsnedsättning eller språkbehov
- Insatser som inte tas vidare i ordinarie verksamhet
- Att vuxna begränsar ungas delaktighet för att vuxna inte tror att de unga kan tillföra något

Samverkan

- Ta hjälp av verksamheter som redan möter barn och unga

Du behöver inte bygga allt själv. I länets kommuner finns etablerade kontaktytor genom fritidsgårdar, mötesplatser, skolor, elevhälsa, ungdomsmottagningar, föreningsliv och studieförbund.

Genom att samverka med befintliga verksamheter skapas bättre förutsättningar för trygg, inkluderande och strukturerad dialog med barn och unga.

Checklista – ett stöd i ditt dagliga projektarbete

Använd checklistan som ett praktiskt stöd inför och under projektets gång. Den hjälper dig att säkerställa att barnrättsperspektivet inte tappas bort i vardagens beslut och prioriteringar.

Inför och under utvecklingsarbete kan följande checklista användas:

☐ Har en barnrättsanalys genomförts?

☐ Har barn och unga involverats vid rätt tidpunkt i processen?

☐ Bygger deltagandet på tydlig information om syfte och användning?

☐ Är arbetssättet anpassat så att alla kan delta på lika villkor?

☐ Finns rutiner för trygghet och hantering av personuppgifter?

☐ Är återkoppling planerad och genomförd på ett tydligt sätt?

Vill du veta mer?

För dig som vill fördjupa dina kunskaper kan vi tipsa om följande sidor:

- ❑ Barnombudsmannen, för barns delaktighet Barns delaktighet - Barns delaktighet
- ❑ Barnafrid, Linköpings universitet: handbok-barn-och-ungas-roster.pdf
- ❑ Kunskapsguiden, Socialstyrelsen: Involvera barn i verksamhetsutveckling - Kunskapsguiden
- ❑ UNICEF: UNICEFs Handbok för barns delaktighet och inflytande | unicef.se
- ❑ Västragötalandsregionen, VGR: Kunskapsbank för delaktighet - Kulturförvaltningen